

Posudek diplomové práce Světlany Ondrouškové *Loď jako prostor střetávání života a smrti: nautická metafora v literární moderně.*

Světlana Ondroušková se ve své práci o nautické metafoře pouští do pozoruhodného problému, který je velmi rozsáhlý. Diplomátka ve své práci sleduje však nautickou metaforu zvláštního úhlu: v její tělesnost a hmotné fluidnosti. K tomu využívá Deleuzeho a Guatariho protikladu prostoru rhizomatického hladkého, kompaktního, který zároveň je prostorem nekonečné proměnlivosti, v němž se vrství významy jako ve vodní mase, aniž by byla porušena vzájemná souvislost. Zajímá ji tedy prostor, který se celistvě děje, aniž by bylo možno nějak abstrahovat jednotlivé komponenty.. Zde se také opírá o postřehy Josefa Vojvodíka. Primárně se cílí k analýze Kafkovy povídky *Lovec Gracchus* a dalších textů a jejich variant. Tato linie se v diplomové práci začíná v analýze *Odysei*, ke které využívá teorií Piera Boitaniho ve interpretaci Sylvie Fischerové. Zde si velmi podstatně všímá vrstevnatosti tohoto hrdiny, který je jednak slovy Fischerové „henotypos“, tak sám tvar - Gestalt. Vrstvení významů je kontinuální, jeho proměnlivost neznamena nespojitost. Navracení se *Odyseea* je i neustálým návratem, trvání vyprávění je trvání života. Co je však v této linii důležité je nemožnost vydělovat nautický prostor, hrdinu a jeho jedinečnou tělesnost. Tato cesta se zachovává v pokračování pobytu v nautickém prostoru při výkladu Komenského *Labyrintu světa a ráje srdce* a při poukazování romantické teorie vznešenosti. V případě Komenského široký kontext zámořských objevů umožňuje dívat se na *Labyrint* a další z klíčových prací *Via Lucis* jako výsledek „dění prostoru“ i přes obavy a strach, které sebou nese. Pozoruhodně se tak zde ve zkratce blíží důležitým vědecko-filozofickým úvahám matematika Petra Vopěnky o podstatě barokního prostoru, ve vztahu k zámořským cestám. Kontinuum prostoru může se dále ukazovat v paradoxních protikladech romantismu, kde se stává možností úniku právě pro svoji kontinuálnost. Byron a (Zde si dovolím malou odbočku. Myslím, že by tu mohla být pozoruhodná spojitost s wagnerovským fluidním a tělesným časoprostorem, mýtickým a zároveň fyzicky pociťovaným, který tak fascinoval modernisty. Právě tento rys si myslím vybral i symbolismus ke svému záznamu nové zkušenosti moderního člověka... Jen bych tu na okraj chtěla citovat teoretika „dionýské“ estetiky druhé vlny ruského symbolismu Vjačeslava Ivanova ze sbírky *Kormidelní hvězdy* verše *Probuzení*: „И был я подобен/Уснувшему розовым вечером/На палубе шаткой/При кликах пловцов,/Подъемлющих якорь./Проснулся — глядит/Гость корабельный:/Висит огнезрящая/И дышит над ним/Живая бездна.../Глухая бездна/Попщет под ним.../Гнет ветер неудержный/Мачты упорные —/И, мерная, в

небе высоком/От созвездья ходит/До созвездья щогла.../Глядит — не дышит/Верного берега сын,/Потерян в безднах.../А с ним плывут/Вернее берега/Кормчие звезды!“.)

Výklady Odysseovského mýtu, Komenského a romantického vznešena si diplomantka jen připravuje a vymezuje horizont (spíše než hledisko jako bod, z něhož se díváme), v němž se soustředí na prostor Kafkových povídek. Prostor Světlana Ondroušková sleduje v metamorfózách, jež Kafkovi umožňují úniky před realitou, před tělesností, před pamětí. Nový prostor, který pak diplomatka interpretuje, je prostorem deleuzovským- nautickým ve své lehkosti a nerozčleněnosti, hladkosti. V tomto prostoru mizí bolestné struktury různých typů (mizí deleuzovský „rýhovaný“ prostor), kde je proto samo psaní vlastní existencí v nové modalitě. abych parafrázovala uvednou báseň Vjačeslava Ivanova a také citaci z Franze Kafky: „Syn věrného břehu ztracený v bezdnách“ si pamatuje „spoustu hvězd jménem, ačkoliv se tomu nikdy neučil.“ Ty kormidelní hvězdy „jsou věrnější než břehy...“

Toto shrnutí, které jsem zde naznačila, však není v tomto posudku jen jakousi formální ozdobou, nebo únikem před nutností hodnotit, či jakými emotivním vytržením. Bylo třeba je provést, neboť diplomantka ve své dobře strukturované práci se dopouští určitých problematických postupů. Úvodní pasáž tohoto posudku je totiž možná rozvolněná a nepřesná interpretace diplomové práce. Tato rozvolněnost i nepřesnost je dána nikoliv jen šíří samotného tématu, ale také, a to především, poněkud „nautické“ nehierarchizované, přitom často skokové argumentace. Diplomantka dobře rozumí svým teoretickým zdrojům, z nichž si staví svoji strukturu práce, a dokáže pohotově a inspirativně pracovat s primárními zdroji. Ale snad proto, že si vytvořila svoji pevnou interpretační základnu, nevidíme, jak se k mnohým závěrům dopracovala, jak pracuje její myšlení a způsob argumentace. Zároveň jako čtenářka často očekávám další rozvedení, díky němuž bych se nemusela domýšlet, co tím autorka míní, ale sledovala bych pozorně sám výklad. Diplomantka často odskočí od jednoho tématu k druhému, k prvnímu tématu se vrátí bez přípravy v nových souvislostech, aniž více vysvětlila souvislosti. Je zřetelné, že Světlana Ondroušková ví, o čem mluví, i co chce říci, ale někdy si nechává pro sebe cesty, jak se k dopracovala k výsledkům. Práce by pak mohla být tak rozsáhlejší, zřetelnější a podrobnější, dolní limit pro diplomové práce není závazným limitem. Na naopak. Kapitola o Franci Kafkovi by měla být rozsáhlejší a více propojená s předcházejícími kapitolami, neboť podle mého názoru vlastně tvoří tělo práce. Ale poněkud krátká. Zdá se potom jakoby diplomantce docházely síly. Potence, které v jejich výkladech mají nautické metafory, jsou zanechané ve své potencialitě.

Také se domnívám, že mohl být přece jen více vysvětlen pojem literární moderny, tak aby byl více zřetelný výklad Kafkových děl. Podle mého názoru Světlana Ondroušková jinak jimi pěkně nasvěcuje jednu vrstev literárního modernismu. Je mi tudíž líto, že není více tomuto problému věnováno místo.

Jde o však v celku o kvalitní pokus komparativní analýzy, která má myslím svou sílu a přesvědčivost. Do budoucna myslím bude nutno se více soustředit na projasnění argumentace. Odborný text může být sice fluidní a rhizomatický, ale zároveň (a v tom je také pozoruhodná inspirace nautickou metaforou, jak ji naznačuje Svetlana Ondroušková, a jak jsem si ji vysvětlila) jde o mnohvrstevnatou jednotu, která nemůže rezignovat na přísnost a kritičnost, poučenost při vší vstřícnosti ke čtenáři.

Pro diskusi bych však chtěla položit otázku.. Mohou být Kafkovi hrdinové pojímáni podobně jako Odysseus jako „henotypos“ nebo „Gestalt“?

Práci jinak hodnotím jako lepší velmi dobrou.

Libuše Heczková

V Praze 27. 1. 2014